

Haidn gegn Þýskalandi

Dómur frá 13. janúar 2011

Mál nr. 6587/04

5. gr. Réttur til frelsis og mannhelgi

Heimild til frelsissviptingar. Afplánun refsídóms. Varðhald til að fyrirbyggja afbrot.

1. Málsatvik

Kærandi, Albert Haidn, er þýskur ríkisborgari. Hann fæddist árið 1934 og dvelst nú á geðsjúkrahúsi í Bayreuth. Í mars árið 1999 var hann sakfelldur fyrir tvær nauðganir og dæmdur í þriggja og hálfis árs fangelsi. Í apríl 2002, þremur dögum áður en hann hafði afplánað dóminn, úrskurðaði dómstóll hann í ótímabundið fangelsi. Ákvörðunin var reist á ákvæðum laga sem tóku gildi í janúar 2002 um meðferð sérlega hættulegra brotamanna. Dómstóllinn taldi, með vísan til skýrslna sálfræðinga og geðlækna, að veruleg hættu væri á að kærandi fremdi brot að nýju. Var vísað til þess að kærandi hefði neitað meðferð vegna þeirra andlegu vandamála sem kynferðisbrot hann voru rakin til. Einnig hefði hann staðfastlega neitað því, meðan á afplánun hans stóð, að hann hefði framið þau brot sem hann var sakfelldur fyrir. Því hefði öll meðferð verið tilgangslaus. Andlegt ástand kæranda var talið þess eðlis að hann gerði sér ekki grein fyrir því hversu brengluð viðhorf hann hefði til kynlífs. Áfrýjunardómstóll í Bæjaralandi staðfesti þessa niðurstöðu.

Í febrúar 2004 var mál kæranda tekið til meðferðar hjá þýska stjórnlagadómstólnum. Dómstóllinn taldi að löggjöfin, sem ákvörðunin byggði á, samræmdest ekki stjórnarskrá Þýskalands þar sem þýsku fylkin væru ekki valdbær til að samþykkja löggjöf um frelsissviptingu afbrotamanna. Dómstóllinn ákvað þó að lögin skyldu haldast í gildi fram í september 2004 þar sem mikilvægt væri að vernda almenning gegn afbrotamönnum, sem fullnægðu skilyrðum þeirra laga sem dómstóllinn hafði metið andstæð stjórnarskrá.

Áður en lögin féllu úr gildi úrskurðaði undirréttur í Bæjaralandi að kæranda skyldi sleppt úr fangelsi. Í kjölfarið var honum komið fyrir á geðdeild sem var hluti af dvalarheimili aldraðra og mátti ekki yfirgefa heimilið nema hann fengi til þess sérstakt leyfi. Í mars 2004 tók dómstóll ákvörðun um að vista hann á ný í varðhaldi þar sem sannað var að kærandi hefði endurtekið áreitt kynferðislega nokkrar gamlar konur. Hann var því færður aftur í fangelsi. Í júlí 2004 fyrirskipaði dómstóll á ný að kæranda skyldi vistaður á geðsjúkrahúsi.

Í júní 2005 úrskurðaði dómstóll enn á ný í máli kæranda. Var þá ákveðið, með vísan til ákvæðis hegningarlaga sem tók gildi í júlí 2004, að kærandi skyldi sviptur frelsi til að fyrirbyggja bryti frekar af sér og að hann skyldu vistaður á geðsjúkrahúsi. Í júní 2007 var enn úrskurðað að kærandi skyldi sviptur frelsi. Í úrskurðinum var vísað til annars hegningarlagaákvæðis sem veitt heimild til að svipta ósakhæfa einstaklinga frelsi sínu.

2. Meðferð málsins hjá Mannréttindadómstólnum

Kæran

Kærandi hélt því fram brotið hefði verið gegn réttindum hans samkvæmt 1. mgr. 5. gr. með því að svipta hann frelsi þrátt fyrir að hann hefði afplánað refsídóm sinn að fullu. Hann hélt því einnig fram að frelsissviptingin, að því leyti sem henni var beitt til að fyrirbyggja frekari afbrot hans, hefði brotið gegn 3. gr. sáttmálans.

Niðurstaða

Um 5.gr.: Dómstóllinn féllst ekki á þau rök þýskra ríkisins að afturvirk lagaheimild til frelsissviptingar kæranda hefði verið lögleg gæsla manns sem dæmdur hefði verið sekur af þar til bærum dómstóli í skilningi a. liðar 5. gr. sáttmálans. Dómur í þeim skilningi væri dómur þess dómstóls sem fundið hefði sakborning sekan um að hafa framið tiltekið brot. Aftur á móti væri ákvörðun dómstóls um það hvernig fullnusta ætti dóm ekki dómur í skilningi þessa liðar. Þess vegna gæti einungis dómur í sakamáli kæranda frá mars 1999, þar sem kærandi var sakfelldur fyrir tvær nauðganir, fallið undir a. lið 5. gr. sáttmálans. Í þeim dómi hefði ekki verið kveðið á um að halda bæri

kæranda til að fyrirbyggja frekar afbrot, enda hefði þá skort lagaheimild fyrir slíkri frelsissviptingu. Þess vegna hefði ekki verið nægjanlegt samband milli sakfellingar kæranda og þeirrar frelsissviptingar sem hann þurfti síðar að sæta til að hindra frekari afbrot hans.

Dómstóllinn taldi einnig að frelsissviptingin gæti ekki stuðst við c. lið 1. mgr. 5. gr. Yfirvöld hefðu talið að almenn hætta væri á að kærandi bryti af sér en ekki hefði legið fyrir bersýnileg hætta á tilteknu broti. Kærandi hefði ekki verið færður fyrir dómara né hann sakfelldur fyrir tilraun til brots.

Þýskir dómstólar höfðu byggt ákvarðanir sínar á hlutlægum læknisfræðilegum gögnum sem sýndu að kærandi var haldinn geðröskunum. Engu að síður var dómstóllinn ekki sannfærður um að sýnt hefði verið fram á raskanir í skilningi e. liðar 1. mgr. 5. gr. Í þýskum lögum var gerður greinarmunur á fyrirbyggjandi frelsissviptingu hættulegra glæpamanna og vistun geðsjúkra einstaklinga á geðsjúkrahúsum. Kæranda hefði upphaflega ekki verið komið fyrir á geðsjúkrahúsi samkvæmt viðeigandi hegningarlagaákvæði heldur var hann vistaður í fangelsi fram til júlí 2004.

Í ljósi þessa taldi dómstóllinn að brotið hefði verið gegn 1. mgr. 5. gr. sáttmálans. Dómstóllinn féllst ekki á að brotið hefði verið gegn 3. gr. sáttmálans. Kærandi lagði ekki fram kröfu um bætur innan þeirra tímamarka sem kveðið er á um í 41. gr. sáttmálans.